

POMS bladet

Organ för
POMS – handikappspsykologernas Yrkesförening

Örebro slott, platsen för årets höstkonferens

Nr 1, mars 2007

www.poms.nu

Styrelse för Sveriges Handikapp psykologers Förening 2006-2007

vald vid årsmötet 2006-10-20

Ordförande	Gunilla Svensson Hosjöstrand 11 791 47 Falun Tel 023-351 37	Habiliteringen i Falun Falu lasarett, Psilandersväg 1 791 82 Falun Tel 023-49 03 73 Fax 023-49 05 13 gunilla.svensson@ltdalarna.se
Vice ordförande	Inga Lundblad-Danielsson Sofiehemsvägen 52 B 907 38 Umeå Tel 090-77 92 08 inga.lundblad@sofiehem.ac	Kolbäckens habilitering Kandidatvägen 31-33 907 33 Umeå Tel 090-785 42 38 inga.lundblad.danielsson@vll.se
Kassör	Peter Collsiö Kronobergsgatan 41 112 33 Stockholm Tel 08-652 48 31 petercollsio@swipnet.se	Habiliteringscenter Täby för vuxna Kemistvägen 8, 2 tr 183 44 Täby Tel 08-446 36 20 peter.collsio@sll.se
Sekreterare	Carina Åsling Stockmossvägen 1 146 37 Tullinge, Tel 08-778 0866	Habiliteringscenter Tullinge, Römossevägen 25 plan 3 146 31 Tullinge Tel 08-449 95 18 carina.asling@sll.se
Hemsidan:	Mattias Eriksson Södra Esplanaden 3 B 223 54 Lund Tel 046-211 24 70 meriksson@hem.utfors.se	Vård och omsorg Eslövs Kommun 241 80 Eslöv Tel 0413-625 43 mattias.eriksson@eslov.se
Ledamot:	Kristina Nilsson Ladugatan 4 531 42 Lidköping Tel 0510-660 71	Vård och omsorgsförvaltningen Handikappenheten Lidköpings Kommun Tel 0510-624 50 kristina.nilsson@lidkoping.se
Vice kassör	Tobias Skog Ibsengatan 48 168 47 Bromma	Habiliteringscenter Järva Tel 08-687 84 99 tobias.skog@sll.se
Redaktör	Annika Olsson Skaraborgsgatan 4 541 40 Skövde 0500-48 33 50	Barn- och ungdomshabiliteringen Skaraborgsgatan 19 A 541 50 SKÖVDE Tel 0500-47 84 46 annika.eva.olsson@vgregion.se

Innehåll i detta nummer av POMSbladet

SHPF: s styrelse från 2006-10-20	Sid. 2
Redaktionellt	Sid. 4
Styrelsens sida	Sid. 4
”Den blytungta sanningen”	Sid. 6
Nordiskt nätverksmöte - Utvecklingsstörning och psykisk störning.....	Sid. 9
INTRA-dagar	Sid. 11
Anknytningsteori – Betydelsen av nära känslomässiga relationer	Sid. 15
Våra nätverk	Sid. 17

Framsidan: Örebro slott: <http://www2.orebro.se/turism/slottet/exterior.htm#>

Övriga fotografier: Stefan Lycknert och Gunilla Svensson

POMSbladet utkommer med 4 nummer årligen, samtliga publiceras på föreningens hemsidas medlemssidor **www.poms.nu**.

Informera oss om fungerande e-postadress (gör det via hemsidan) så får du snabb avisering om POMSbladet plus annan nyttig information.

Avisering om att POMSbladet finns att tanka ner sker även genom notis i Psykologtidningen, ”Psykolog- och yrkesföreningar”

Medlemskap i föreningen erhålles enklast genom att fylla i formuläret online på hemsidan!

Nästa nummer av POMSbladet beräknas komma i juni 2007. Skicka in dina bidrag (gärna via e-post till pomsbladet@poms.nu) **senast 1/6 - 2007!**

Redaktionellt

Ny redaktör för POMSbladet

Från och med det här numret tar jag, Annika Olsson, vid som redaktör för detta ärevördiga blad. Ni läsare

kommer att känna igen er, några omvälvande förändringar är inte förestående. POMS-bladet kommer även fortsättningsvis att i hög grad bygga på bidrag utifrån, från läsare/medlemmar och andra. Vill man inte skriva själv kan man med fördel höra av sig med tips. Alla uppslag är välkomna och kommer att beaktas! Vi som gör tidningen ser dessutom gärna att vi blir fler – en redaktion till POMS-bladet efterlyses således alltjämt.

Som nyutträd redaktör känner jag ett extra behov av impulser utifrån, eftersom mitt eget nätverk av kontakter och informationskanaler är under uppbyggnad. Förutom att vara ny i yrket är jag också ny i trakten där jag bor; bördig från Skåne håller jag sedan hösten 2005 så sakteliga på att förvandlas till något slags skaraborgare. Anledningen är en PTP-tjänst på Vuxenhabiliteringen i Skövde, följd av ett byte till Barn- och ungdomshabiliteringen på samma ort. Om erfarenheterna av att vara PTP-psykolog inom habiliteringen skrev för övrigt en kollega och jag i POMS-bladet nummer 2/2006. Innan jag blev psykolog har jag bland annat arbetat som journalist, under flera år på en taltidning för synskadade. Detta gav mig en första inblick i funktionshindrades villkor och har varit en tillgång i mitt arbete som psykolog inom habiliteringen. Förhoppningsvis kan denna bakgrund komma väl till pass även i mitt uppdrag som redaktör för POMS-bladet.

I detta nummer får vi bland annat ta del av det arbete som bedrivs av Rådgivningsgruppen kring utvecklingsstörning och övergrepp i Mellersta Skåne. Erfarenheten att se människor fara illa utan att kunna agera har resulterat i en skrivelse, som skickats till justitiedepartementet, Socialstyrelsen, överåklagaren i Malmö med flera. Vi publicerar både skrivelsen och svaren som inkommit på denna och på ytterligare ett brev, som tar upp möjligheten att införa krav på utdrag ur polisens belastningsregister vid anställning av personal som arbetar med vuxna med utvecklingsstörning. Av svaren framgår att detta är ett både angeläget och känsligt ämne.

Vi får också en rapport från ett nordiskt nätverksmöte på temat utvecklingsstörning och psykisk störning (se även nummer 3/2006) samt ett referat från en INTRA-konferens. Det har även varit en del turbulens kring arrangemanget av vår egen höstkonferens. I förra numret meddelade vi att Malmö tagit på sig värdskapet – sedan dess har de hunnit dra sig ur och ersättas av Örebro, som nu är i full gång med förberedelserna. Vi får anledning att återkomma till detta i kommande nummer. Som en liten uppvärmning kan man i detta nummer läsa en recension av en nyutkommen bok på konferenstemat anknytning.

Med förhoppning om god läsning och att våren snart gör sitt intåg i hela landet!

Annika Olsson

Styrelsens sida

Solen tittade fram och lockade mig ut. Efter en arbetsvecka inomhus går det bara inte sitta inne och skriva en lördag.

Efter en härlig promenad runt Hosjön där jag bor kom inspirationen åter att skriva några rader till er kära läsare av POMS-bladet.

Vi har fått en fin förstärkning i styrelsen av Annika Olsson som ny redaktör till POMS-bladet. Hon meriterar sig för uppgiften i den utmärkta kombinationen av att vara journalist och psykolog. Mattias har gjort ett stort arbete som webmaster och redaktör och kan nu koncentrera sig på utvecklingen av hemsidan.

Tobias Skog har även kommit in i styrelsen med yngre kraft. Samarbetar med Peter Collsiö om övertagande av kassaförvaltandet. Peter deltar fortfarande med sina kloka åsikter. "Utfasningstiden" från styrelsearbetet får gärna vara lång. Skönt att vi har kunnat hålla både förnyelse och kontinuitet i styrelsearbetet. I nästa steg är det dags för föreningen att förnyas av en annan ordförande. Ett idealiskt läge att lämna platsen till en annan. Det fungerar så bra med sammansättningen i styrelsen och det bara känns roligt att träffas. Vår yrkesförening utvecklas och går som tidningen INTRA uppmärksammade före jul mot 35-årsfirande detta år.

Irene Nordström från Örebro var med på eftermiddagen och berättade om planer för nästa konferens. Läs om detta på annan sida i tidningen. TACK för att ni i Örebro åtog er arbetet när Skåne lämnade återbud före jul.

Inga Lundblad Danielsson fortsätter följetongen med dokumentet: "att utreda lindrig utvecklingsstörning". Det är inte lätt med konsensus i en grupp med läkare och psykologer. I processen med skrivandet växer skrivningar fram där nu psykologens avgörande roll i bedömning framträder. Utvecklingsstörning definieras av kognitiva svårigheter och är ej en medicinsk diagnos.

Det ligger i tiden att kommunicera tankar och åsikter genom "mailinglistor" och "bloggande". Mattias håller som bäst på att ta fram former för det till hemsidan. Genom utbyte av erfarenheter och information via hemsidan kan även informella nätverk uppstå. Vi hoppas att hemsidan kan möjliggöra erfarenhetsutbyte utifrån ett speciellt problem eller behov.

POMS har fyra formaliserade nätverk; kommunalanställda, föräldrar med intellektuella begränsningar(FIB), utvecklingsstörda och sexuella övergrepp, psykoterapinätverket. Visst måste det finnas fler specifika behov utöver dess? Vi är i styrelsen positiva till att fler nätverk bildas. Finns en möjlighet att ansöka om anslag för utveckling av flera nätverk. Ett nätverk kan växa fram genom informella kontakter utifrån specifikt behov. Kan vara stort eller litet men öppet för flera. Jag ser det som en kvalitetssäkring i arbetet att snabbt hitta kollegor som kan ha en erfarenhet som jag saknar för ett specifikt problem. Det är en så enorm bredd i vårt arbete att det är omöjligt att vara uppdaterad på allt som krävs.

Glöm ej att vi tidigare upplyst om förmånen att få den bok som du recenserar i POMS-bladet! Anmäl även till Mattias om konferenser som du uppmärksammar som kan vara av intresse för kollegor. Hemsidan innehåller mycket information redan idag under fliken "aktuellt". Det finns även möjlighet att söka anslag för deltagande i någon konferens med motprestation av skriftlig rapport.

Vi går nu in i en årstid då snön smälter. Det vita målas om med en annan färgkarta. Ljuset lockar oss ut. Det är nog naturens budskap till trötta POMS:are; Släpp tag om penna och dator! Låt ett lättare sinne ta plats trots att plikter kräver sitt.

Min 81-åriga pappa sa i telefon till mig i morse. "Krämporna försvinner inte men det går lättare när ljuset kommer. När vårtecken kommer ser man liksom framåt."

Ha en skön vår!

Gunilla Svensson
Ordförande

Vad händer på Örebro Slott 12 –14 november?

Jo, då är det POMS höstkonferens med temat Anknnytning – funktionshinder – psykisk störning/hälsa! Skriv in konferensdagarna i din almanacka. Ett utförligt program kommer senare.

Välkomna önskar psykologerna på Barn- och ungdomshabiliteringen och Vuxenhabiliteringen i Örebro

Nu är det dags att betala medlemsavgiften!
Avgiften är på 200 kr (100 kr för seniorer).
Betala till PlusGirokonto: 358978-5

Välkommen till uppföljningskonferens i Uppsala 8 maj 2007 kring föräldrar med utvecklingsstörning eller andra kognitiva svårigheter. Föreläsning och seminarier

Det här är den åttonde konferensen som anordnas med fortsatt fokus på professionellas roll i frågor som rör föräldraskap och föräldraförmåga. Konferensen vänder sig till socialsekreterare, familjehemssekreterare, hemterapeuter, psykologer, personal vid barnhabilitering, vuxenhabilitering, BVC, MVC, förskola, barnpsykiatri, personal vid institutioner för barn och familjer, familjebehandlare, skolpersonal, m fl.

Mer information hittar du under **Aktuellt** på hemsidan

Söker du kontakt med andra medlemmar, leta i **matrikeln** som finns på hemsidan. Matrikeln är endast öppen för medlemmarna.

”Den blytungta sanningen”.

I Polisdistrikt Mellersta Skåne finns sedan några år tillbaka en Rådgivningsgrupp kring utvecklingsstörning och övergrepp.

I Rådgivningsgruppen deltar advokat, åklagare, polis, psykolog från Vuxenhabiliteringen i Region Skåne, psykolog från Vård och Omsorgsförvaltningen i Eslövs kommun, psykolog från Vård och Omsorg/ Omsorg och habilitering i Lunds kommun, enhetschef på Handikappomsorgen i Kävlinge kommun, verksamhetschef på Socialförvaltningen i Lomma kommun, resultatenhetschef inom Vård och omsorg i Staffanstorps kommun, LSS-kurator inom Social sektor i Höörs kommun, enhetschef på Vård och

omsorgsförvaltningen i Eslövs kommun samt representant från omsorg och habilitering i Hörby kommun.

Syftet med Rådgivningsgruppen är att personal i kommunerna, anhöriga m fl ska kunna vända sig till Rådgivningsgruppen med frågor i aktuella fall för konsultation. Man ska kunna vända sig med frågeställningar till hela gruppen eller med en specifik fråga till någon i gruppen.

Vid träffar i Rådgivningsgruppen har det vid ett flertal tillfällen varit ärenden uppe till diskussion, där vi sett hur vuxna personer med utvecklingsstörning farit illa i sina föräldrahem eller hos andra anhöriga, men där det varit svårt att agera av olika anledningar.

Vi bestämde oss för att skicka en skrivelse till Justitieministern, representanter på Socialstyrelsen, förbundsordföranden på BOJ, överåklagaren på Åklagarmyndigheten i Malmö. Vi skickade även skrivelsen för kännedom till överförmyndarnämnderna i de aktuella kommunerna som ingår i rådgivningsgruppen, till RIKS FUB samt till Snorre Hermansson som är specialist på rättstrygghetsfrågor.

Skrivelsen som Rådgivningsgruppen skickade den 26/9 2006 löd:

Angående utvecklingsstörning och rättssäkerhet, rättstrygghet.

Vi vill göra er uppmärksamma på den stora sårbarhet som finns när det gäller vuxna personer med utvecklingsstörning.

Har man en utvecklingsstörning medför det att man har stora svårigheter i livet, bland annat på grund av det omfattande beroendet av andra. Vuxna personer med utvecklingsstörning har en begåvningsnivå som är under 11 år (enligt WHO), den adaptiva funktionsförmågan är oftast på en ännu lägre nivå. Tänkandet är konkret även om man som vuxen med utvecklingsstörning har fått många erfarenheter i livet.

Det som många uppmärksammat i arbetet med vuxna personer med utvecklingsstörning är att en del föräldrar och/eller andra anhöriga får stor makt över den utvecklingsstörde och hans/hennes möjlighet att leva ett självständigt liv. Vi har genom åren konfronterats med ärenden där vi sett hur vuxna personer med utvecklingsstörning farit illa i sina föräldrahem eller hos anhöriga, men där det varit svårt att agera av olika anledningar.

Det som vi bland annat anser är mycket allvarligt, är när föräldrar/anhöriga med psykisk ohälsa eller svagbegåvning ej låter den vuxna personen med utvecklingsstörning flytta hemifrån, trots att föräldrarna/de anhöriga ej kan ta hand om personen. Personal på daglig verksamhet har bland annat uppmärksammat att somliga personer med utvecklingsstörning ej har fått ordentligt med mat, hygien har försumrats, misstankar har funnits om att viktig medicin ej har getts eller att medicin överdoserats när han/hon varit hemma hos sina föräldrar/anhöriga.

Psykisk ohälsa och/eller svagbegåvning hos föräldrarna kan även medföra att personen med utvecklingsstörning utvecklar psykisk ohälsa, då han/hon ej fått möjlighet till en trygg anknytning.

Ett annat problem som uppmärksamrats är när personer med utvecklingsstörning har stora hälsoproblem och föräldrar/anhöriga trots upprepade påtryckningar från omsorgspersonal, vägrar ge sitt medgivande till läkarundersökning.

Det finns föräldrar/anhöriga som misstänks för sexuella övergrepp mot den vuxna personen med utvecklingsstörning, men där personen på grund av utvecklingsstörningen har svårt att berätta om vad han/hon är med om (kanske inte vågar heller).

En del föräldrar/anhöriga blir beroende av den utvecklingsstördes inkomst i form av pension, vilket gör det svårt för dem att låta personen med utvecklingsstörning flytta hemifrån.

Som exempel kan ges en person med utvecklingsstörning som bor hos sina föräldrar och där i stort sett hela personens pension går till ett syskon. Självt har personen med utvecklingsstörning nästan aldrig några pengar och tillåts inte av sina föräldrar att delta i några fritidsaktiviteter, träffa andra.

En del föräldrar är god man/förvaltare för sitt vuxna barn med funktionshinder vilket kan göra det än svårare att frigöra sig.

I vissa fall har föräldrar/anhöriga utsetts till god man eller förvaltare trots egen psykisk ohälsa, svagbegåvning m m.

Ibland har inte god man eller förvaltare förordnats (trots att behov av detta funnits) då anhöriga ej ansett att det funnits behov av detta.

Några föräldrar eller anhöriga blir anställda som personliga assistenter, vilket ytterligare kan försvåra för den enskilde att kunna frigöra sig.

När man har en utvecklingsstörning kan man inte bara "rymma hemifrån", fly från det svåra då man ej kan tänka abstrakt, kanske har mycket svårt att göra sig förstådd m m. Det är för många svårt att söka hjälp från personal på grund av sitt beroende av föräldrarna/anhöriga och många har svårt att tänka sig alternativa möjligheter till sin livssituation. Detta som en följd av utvecklingsstörningen.

I många fall kan man ej hänvisa till att olika ageranden från föräldrar/anhöriga görs med uppsåt, då de på grund av egen problematik ej har möjlighet att förstå konsekvenserna av sitt agerande.

Det handlar alltså om människor som är mycket beroende av andra, som inte kan göra sin röst hörd, vars vanmakt är stor.

På grund av sin utvecklingsstörning så kan personen ha svårt att säga nej, han/hon kan vara mycket beroende av andra för att över huvud taget leva.

Om personen hade varit under 18 år hade sociala myndigheter kunnat ingripa enligt LVU. Men när man är en vuxen människa med utvecklingsstörning och åldersmässigt myndig, finns ingen motsvarande lagstiftning som möjliggör liknande ingripande.

De flesta föräldrar och anhöriga fungerar mycket bra i sin roll som förälder/anhörig. Men det finns ett flertal fall där vuxna människor med utvecklingsstörning som bor hos föräldrar eller hos anhöriga far illa.

Vad kan man i Sverige göra när den gäller dessa svårigheter? Och vem ska göra vad?

Är det rimligt att rättssäkerheten och rättstryggheten inte alltid gäller för alla personer med utvecklingsstörning?

Är det rimligt att de som är mest utsatta och mest beroende kan bli utelämnade såsom de kan bli idag?

De svar Rådgivningsgruppen fick på skrivelsen kom från rättssakkunnig Niklas Ljunggren på Justitiedepartementet samt från enhetschef Peter Brusén på Socialstyrelsen. De har båda gett sitt godkännande till att svaren publiceras.

Rättssakkunnig Niklas Ljunggren på Justitiedepartementet svarade:

"I december 2004 lämnade den statliga utredningen om förmyndare, gode män och förvaltare sitt betänkande till regeringen (SOU 2004:112). I betänkandet lämnas förslag till den framtida regleringen av ställföreträdarskap för bl.a. vuxna personer med utvecklingsstörning. Frågan om när det är lämpligt att föräldrar blir ställföreträdare behandlas särskilt.

Utredningens betänkande har varit föremål för remissbehandling. Arbetet bedrivs nu vidare i Justitiedepartementet. I det arbetet är synpunkter sådana som de ni lämnat av stor betydelse. Jag kan i dag inte ange när förslag till lagändringar kommer att lämnas."

Enhetschef Peter Brusén på Socialstyrelsen svarade bl a följande på skrivelsen:

"Era frågor om utvecklingsstörning och rättssäkerhet är i många fall relevanta och i flera fall också svåra eftersom det berör förhållanden inom familjen. I de fall man misstänker brott skall man naturligtvis polisanmäla, men oftast är det förhållanden som inte kan lösas på annat sätt än att uppbeta en bra och förtroendefull relation med föräldrarna. Det har suttit en utredning kring vissa tvångsfrågor inom demensområdet. Utredningen har inte berört gruppen yngre med funktionshinder t ex utvecklingsstörda. Dock har vi fått reda på att man sannolikt avser att ta in remissyttranden avseende en bredare målgrupp. Utredningen gäller främst frågor som berör förhållandet personal och deras möjligheter att tillgripa olika former av begränsningar. I vilken utsträckning utredningen berör tvångssituationer som kan uppstå i en familj är okänt för mig. De frågor ni tagit upp skall vi naturligtvis beakta vid olika kontakter vi har med t ex assistanskommittén. I början av nästa år kommer vi att ge ut en vägledning avseende utvecklingsstörda föräldrar och deras barn."

Ytterligare ett brev skickades till handikappombudsman Lars Löow, enhetschef Peter Brusén på Socialstyrelsen samt till RIKS FUB. Innehållet i brevet är följande:

"I Rådgivningsgruppen kring utvecklingsstörning och övergrepp i Mellersta Skåne så har vi vid ett flertal tillfällen tagit upp och diskuterat hur viktigt det är att "rätt" personal anställs inom omsorgerna för vuxna personer med utvecklingsstörning, att de inte har en bakgrund som kan påverka kontakterna med brukarna (där risk för övergrepp kan finnas med). Det finns ju inget lagstöd för arbetsgivare att kräva utdrag ur polisens belastningsregister inför anställning av personal som ska arbeta med vuxna personer med utvecklingsstörning. Det tycker vi är mycket allvarligt då vuxna personer med utvecklingsstörning ofta är i underläge och har svårt att skydda sig själva (och berätta om eventuella övergrepp).

Vad anser ni om att det ej finns möjlighet att uppmana personer som söker tjänster inom omsorgsverksamheter för vuxna med utvecklingsstörning att visa upp utdrag ur belastningsregister? Borde inte det vara en självklarhet?"

Lars Löow, handikappombudsman svarade (Lars Löow har gett sitt godkännande till att svaret publiceras):

"När jag som ganska ny ombudsman för flera år sedan träffade den utredning som sedan ledde till krav på registerutdrag vid anställningar som gällde verksamheter riktade till barn framförde jag den synpunkten du har. Jag har sedan pekat på utsattheten för en del personer med utvecklingsstörning i mina kontakter med regering och tillsynsmyndigheter. Det finns all anledning att fortsätta den diskussionen. Socialstyrelsens roll i det är idag central."

Enhetschef Peter Brusén på Socialstyrelsen svarade:

"En ytterligare mailfråga gällde möjligheten att använda belastningsregistret vid anställningar som ger stöd till vuxna med utvecklingsstörning. Att generellt föreslå en lagstiftning som ålägger arbetsökande inom omsorgerna att visa utdrag är sannolikt ogenomförbart och kanske inte ens önskvärt. Samtidigt finns givetvis situationer där en sådan rätt skulle kännas tryggt t ex när man anställer kontaktpersoner, assistenter. Samtidigt finns det exempel från verksamheter i landet där man vid anställningar ber att få utdrag om det gäller "känsliga situationer". Man kan dock inte tvinga någon till det, eller göra det som ett villkor för anställning utan enbart be om det."

Det svar vi fått vad gäller första skrivelsen visar på angelägenheten av frågan och att det vi skrivit kommer att beaktas i olika utredningar.

Vad gäller den andra skrivelsen (om att uppmana personer att uppvisa utdrag från belastningsregistret vid ansökan om tjänst) så verkar det vara ett känsligt ämne.

Har ni POMS-medlemmar liknande erfarenheter av de frågor vi tagit upp? Hur arbetar ni i så fall med dem? Skriv gärna om det i POMS-bladet!

Barbro Carlsson, psykolog Omsorg och habilitering Lunds kommun
För Rådgivningsgruppen i Mellersta Skåne kring utvecklingsstörning och övergrepp.

Nordiskt nätverksmöte - utvecklingsstörning och psykisk störning

Olika perspektiv – olika behov – Psykoterapeutiska behandlingsalternativ för personer med utvecklingsstörning

Karin Ekwincka och **Barbro Miljand**, Psykoterapimottagningen för vuxna med funktionshinder vid Länscentret i Stockholm rapporterar.

Ersta konferenscenter en solig försommardag i Stockholm den 15 juni 2006

Lena-Maj Andling, landstingspolitiker och ansvarig för funktionshinderfrågor inom Stockholms läns landsting.

Lena-Maj Andling öppnade konferensen och hälsade deltagarna välkommen. Hon pekade på viktiga frågor för oss som möter personer med funktionshinder och deras anhöriga såsom bemötande och tillgänglighet. Att vara jämlik är en professionell konst, en utmaning.

Ann-Charlotte Carlberg, kanslichef på Riks FUB i Stockholm.

Ann-Charlott hade fått uppdraget att vara moderator under den första dagen. Hon inledde med att citera från Inga Sommarströms bok. Därefter tog Ann-Charlotte upp två företeelser som hon fortfarande tycker finns levande och som rör hur vi betraktar personer med funktionshinder. De betraktas ofta kollektivt och könlöst, som om de bara är ett funktionshinder en reduktion av personligheten. De betraktas också som personer som har behov av särskild skola och är beroende av personer i sin omgivning, dvs. kollektivisering och reducering.

Ann-Charlotte ville särskilt lyfta fram särskolan, gruppbostäderna och daglig verksamhet. Dilemmat är att å ena sidan pekar detta ut

personerna men å andra sidan så behöver de utvecklingsstörda detta stöd. Terapi kan hjälpa personen att sortera och komma till kärnan. Det Ann-Charlotte önskade av oss professionella var - tala högre – att stötta den enskilde att tala om sig själv - och till sist att ta hand om själen och kroppen. Hon tar också upp den planerade översynen av den 10-år gamla LSS-lagen, frågan om vilka som skall omfattas av lagen och finansieringen. Översynen beräknas vara klar mars 2008. Fyra viktiga hörnstenar tycker Ann-Charlotte skall genomsyra vårt arbete: delaktighet, jämlikhet, integritet och självbestämmande.

Anita Norrdahl, ledande psykolog vid Kårkulla samkommun i Finland.

Anita talade kring temat "Terapin som ett vilorum i strukturernas tidevarv" Viktiga aspekter kring helheten runt individen – en andlig, miljömässig och social, medicinsk och psykologisk aspekt. Anita tycker att vi har tappat helhetssynen och blivit mer och mer enögda. Just nu är det neuropsykologi och kognitivt tänkande.

Det är en skrämmande tanke - vi har fått ett turbosamhälle. Allting skall gå fort, även behandling med ett korttidstänkande eller behandlingspaket på 5 – 7 gånger. Jag har inte rätt att vara den jag är. Hon var bekymrad över att personal har förlorat kunskap om utvecklingsstörning – om hur omsorgskunskap används praktiskt. Det är stressigt att vara utvecklingsstörd. Allt skall struktureras, schemaläggas – det enda vilorummet kanske är terapin. Anita pratade om psykoterapi utifrån olika bilder – att psykoterapi är att ge klienten ett vilorum.

"Terapin som ett gym" - att känna sig tvungen att bli bättre och vackrare. Risken är att för tidigt behöva gå över till för svåra apparater - dvs att inte duga som jag är.

"Terapin som ett kök" - att hela tiden behöva äta och ta in något dvs. att bli serverad terapeutens egna åsikter och värderingar om vad som är bra. Risken att få för mycket "levererat på en gång" att ha för bråttom. Hellre känslan av att få något – tex. att terapeuten bjuder på något.

"Terapin som en tambur" – Tillåter klienten att terapeuten får komma in i huset? Risken att terapeuten har för bråttom att hastigt ta sig in i huset. Orkar terapeuten vänta tills han blir insläppt? Finns det relationer där man aldrig blir insläppt?

Anita vill se "Terapin som ett vilorum" - En plats där jag kan bli sedd som den jag är, inte som den jag borde vara. Terapin som en plats där någon orkar lyssna på mig till slut utan att ha någon dold plan för

mig. Terapi där någon vill leva sig in i mina tankar, känslor och behov utgående från var jag befinner mig i livsryckeln. Någon som orkar hårbärgera det jag säger.

Tove Svendsen psykolog, Videntcenter for Psykiatri og Udveklingshaemning, Risskov, Danmark.

Tove inledde med att berätta om Videntcenter, ett center för psykiatri och utvecklingshemning för hela Danmark. Det är ett center som samlar in och sprider kunskap samt bedriver forskning och metodutveckling. Personalsammansättningen är två journalister, tre informationsmedarbetare och fyra psykologer som arbetar med psykoterapier. Centret ger ut en tidskrift VIPU-VIDEN, publicerar artiklar i andra tidskrifter, har ett bibliotek, och har en hemsida: www.oligo.dk

Tove pratar om den utvecklande dialogen – en modell för samtal på basis av nyare psykologiska utvecklings teorier, tex. D.Stern. I Danmark är det inte många psykologer som arbetar med utvecklingsstörda personer. Psykologens specifika uppgifter är individualterapi, gruppterapi, handledning, undervisning, temadagar och kursdagar, handledning och forskning.

Det är lätt att se den utvecklingsstörde bara utifrån brister, bara som en diagnos och vi glömmar att se personen som helhet. Detta är personer som inte blivit sedda och hörda som människor. Tove reste frågan "Hur blir vi människor"? Vi måste titta på normalutvecklingen. Vad sker i det dagliga samspellet mellan föräldrar och barn.? Daniel Stern beskriver detta - ej en utveckling i faser – det sker en utveckling parallellt i de olika nivåerna av självet hela livet igenom. Det är aldrig för sent att "reparera". Varje terapi börjar med att se var personen står enligt varje utvecklingsområde. Barnet har från första stund stora resurser till samspel - en kompetens för ömsesidighet och samspel.

Barbro Carlson, psykolog omsorg och habilitering i Lunds kommun.

Barbro har arbetat i 23 år med personer med utvecklingsstörning. Hon talade om sårbarheten när man har en utvecklingsstörning. Det är vanligare än man tror att dessa personer varit utsatta för övergrepp - upp till 25 % har varit utsatta för övergrepp i någon form (sexuella eller ekonomiska). Hon berättade sedan om en terapi med Hanna, en kvinna som från början tedde sig mycket avskämd och utvecklingsstörd. Det är viktigt att vi som terapeuter vågar och orkar lyssna. Med hjälp av skriva dagbok fick Hanna ett sammanhang. Barbro anser att personer med utvecklingsstörning behöver en "kommunikationstolk".

Carina Algede, sjuksköterska och Sofia Malmberg, kurator Mölndals sjukhus, Göteborg.

De berättade om erfarenheter från en anhöriggrupp inom Omsorgspsykiatrisk öppenvård.

Anhöriga känner sig ofta utlämnade och upplever att de bär ett tungt ansvar. Till gruppen tillfrågades 17 mammor, varav flera var ensamstående. Av dessa tackade 8 ja att delta i en anhöriggrupp.

Gruppen träffades sammanlagt 12 gånger och har varit en ren samtalsgrupp. Varje sammankomst hade ett tema tex. initiativ/ofrihet, kontakten med gruppboenden, ensamhetskänsla, svårigheten att vara förälder, om Gud man, om gruppboende igen, och deltagarna formulerade viktiga frågor, som togs upp i gruppen. Det fanns även utrymme för mer fritt prat om tex. existentiella frågor, om barnets utsatthet och behov av integritet. Sexualitet var tabu att prata kring.

Stefan Lycknert, psykolog och psykoterapeut vid Psykoterapimottagningen för vuxna med funktionshinder, Handikapp & Habilitering, Stockholm

Stefan inledde med att tala om förutsättningar och ramarna för det terapeutiska arbetet. Det är viktigt med tydlig överenskommelse – samma tid och rum, att få komma varje vecka skapar en trygg ram för att skapa en trygg arbetsallians. Därefter kan man börja utforska det klienten vill prata kring, att kunna bära svåra känslor för att så småningom kunna förstå. Stefan presenterade därefter en falldragnings – en terapi där det tog lång tid att avtäckta övergrepp. Kontakten, kommunikationen och terapeutens "hållande" är det som bär genom terapin. Ibland behövs fantasin, leken för att komma vidare tex. via roller för att skapa en djupare förståelse för situationen.

Ewa Rolén, dansterapeut och sjukgymnast, Handikapp & Habilitering, Stockholm

Ewa berättade först om utbildningen till dansterapeut som sker vid Danshögskolan i Stockholm, och är en påbyggnadsutbildning på 65 poäng, som ger en grundläggande psykoterapeutisk kompetens motsvarande steg 1. Utbildningen vilar på en psykodynamisk grund men med kognitiva inslag.

Ewa beskrev därefter en terapi som varade under 1,5 år med en lindrigt utvecklingsstörd kvinna. Hon beskriver vidare hur dans och rörelse kan ge möjlighet att utforska och bearbeta olika livsteman med både kroppen och samtalet som redskap.

Susanne Fejne, psykolog, Vuxenhabiliteringen Sydvästra Skåne, Region Skåne.

Susanne berättar om hur man inom vuxenhabiliteringen arbetat med Marte Meo metoden för att stärka personer med utvecklingsstörning i sin föräldraroll. Metoden har utvecklats av Mari Aarts från Holland, med utgångspunkt och fokus på den emotionella och sociala utvecklingen. Metoden bygger på det naturliga samspelet mellan barnet och den vuxne och är en praktisk och pedagogisk metod.

Metoden uppmärksammar barnens initiativ till kontakt och hur mamma svarar på kontakten. Föräldern beskriver sin frågeställning. Sedan filmar man föräldrar och barn i vardagliga samspeelsituationer. Därefter tittar terapeuten (vägledaren) på filmen och väljer ut sekvenser som visar situationer där ett

bekräftande samspel (kommunikation) uppstår. På videosekvenserna kan terapeuten tillsammans med mamman titta på och stanna upp och prata om vad som händer på videobandet. Susanne berättade om ett arbete tillsammans med två tonårs mammor med lindrig utvecklingsstörning och deras två barn. Vi fick se en videoupptagning från en session i hemmet. Mammorna hade från början svårt att skapa en bekräftande och förstående interaktion med barnen.

Metoden gör det möjligt att stärka föräldrarnas självkänsla. Genom att tillsammans titta på videosekvenser kan terapeuten bekräfta föräldern. Barn och föräldrar har samma fokus - föräldrar bekräfta barnet, inväntar barnets svar, benämner vad barnet gör och känslor som barnet visar.

Vid pennan psykolog **Karin Ekwinska** och enhetschef **Barbro Miljand** Psykoterapimottagningen för vuxna med funktionshinder vid Länscentret Stockholm

Intradagar den 11 – 12 september 2006

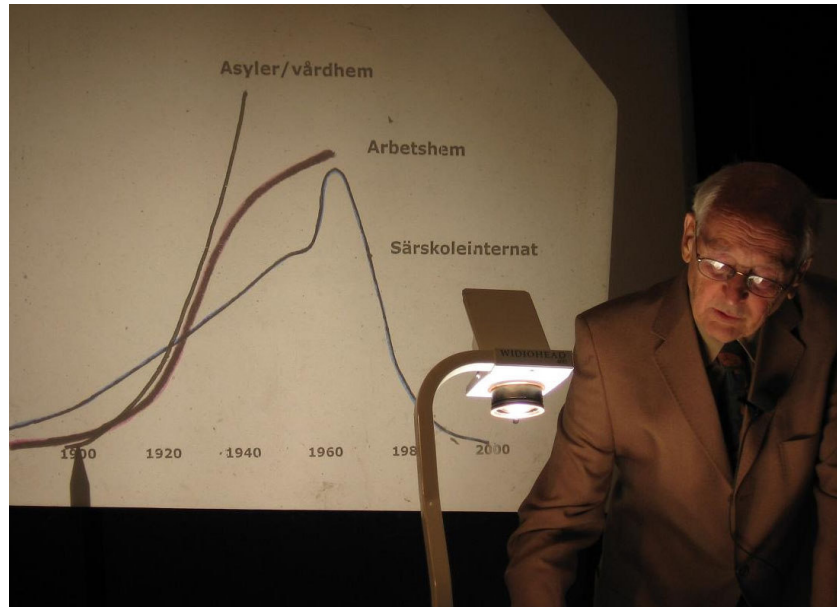
Av **Gunilla Svensson**

Efter intervjun med Karl Grunewald (Läs POMS-bladet 3/2006) deltog jag på Intradagar den 11-12 september om boendestöd och daglig verksamhet för personer med intellektuella funktionshinder. Intra arrangerade dagarna i samarbete med Barn- och ungdomsgruppen för sociala tjänster och utbildningar. Jag vill här återge något från första dagen, men för mer intresserade vill jag hänvisa till specialnummer av Intra som trycks som en begränsad upplaga till Intradagarna.

Karl Grunewald inledde första dagen. Attityderna har förändrats på 30 år. De utvecklingsstörda har funnits i all historisk tid, men beskrevs först på 1800-talet med olika benämningar. Är idag en prioriterad grupp. Förändring syns om man studerar lagstiftning från 1945 till dags dato, även om mycket finns att önska hur kommunerna ska efterleva LSS-lagstiftningen. Beskrevs först som de menlösa, svaga i sinnet. Man trodde först att det var sinnena som inte fungerade. Kyrkan har intagit en ambivalent hållning, förkastar och förhårligar samma tillstånd. Förenat med synd/skada. Barmhärtighet för de förkastade. Fransmännen hade en mer pedagogisk hållning och försökte uppfostra och påverka. I mitten på 1800-talet växte det fram "vi måste ta hand om idioterna". 1865 framträdde Emanuela Carlbäck som sinnesslövärdens pionjär. Hon kallades "idiotmoster". Hon hade en systerson som hade en utvecklingsstörning. Första anstalten för utvecklingsstörda var Johannesberg, utanför Mariestad. Särskolorna sorterades under Medicinalstyrelsen eftersom utvecklingsstörning ansågs vara ett medicinskt tillstånd. Från början kunde man inte skilja på bildbara och obildbara. Först in på 1900-talet tog man hand om de vuxna, gjorde en inventering och hittade 5000 svårt skadade sinnesslöa som skulle tas om hand. Framväxten av så kallade asylr skedde i början av 1900-talet. Från 1924 kunde man läsa i böckerna...." viktigt att de samhällsodugliga inte förökar sig.... Vi har för många samhällsparasiter..... Det friska och starka måste öka"...." Det ansågs en stor skam att vara sjuk och svag. Man trodde på fullt allvar att om 300 år skulle halva befolkningen vara sinnesslö utifrån ett matematiskt sätt att beräkna då de fattiga familjerna hade flera barn. 1915 togs beslut om äktenskapshinder. Prästerna klagade att de inte hade kontroll då barn blir till utom äktenskap. På 1960-talet skrev man till Karl för att få dispens. Sedan kom steriliseringslagarna, 60 000 steriliserades. Många tvingades till sterilisering för att bli utskrivna från asylerna. Mellan 1918 – 1924 påbörjades testningar av barn för att särskilja de som var bildbara. 1945 kom den första lagen om sinnesslövärd, vilken bara gällde bildbara sinnesslöa barn och ungdomar. 1955 kom den andra lagen som omfattade både undervisning och vård av vissa psykiskt efterblivna barn och ungdomar. Landstingen fick en skyldighet att anordna anstalter, fram tills nu hade man gjort det frivilligt. Staten skulle ta hand om de

med komplikationer av olika slag. Särskoleplikt och skyldighet att underkasta sig vård reglerades utförligt. Förhållandet mellan grad av utvecklingsnivå har förskjutits i jämförelse från 1950 – 1980, enligt Karl. Tidigare var det 75 % lindrigt utvecklingsstörda, vilket sjönk till 25 % 1980. Måttligt ökade från 20 % till 35 %. De gravt ökade från 5 % till 40 %. Det senare förklaras av att inom denna grupp dog flera på ett sämre medicinskt omhändertagande. På samma sätt har livslängden för personer med Downs syndrom förändrats. På 1920-talet var livslängden 2 – 3 år, på 1940-talet 5 – 15 år, på 1970-talet 35 år (här kom hjärtoperationerna), på 1990-talet 57 år och siffrorna har fortsatt att öka tio år senare genom bättre medicinskt vårdprogram.

Karl fortsatte föreläsningen med att visa bilder från Carlsunds vårdhem från 1950-talet, med 500 platser. 1976 kom den första demonstrationen om att belägga rummen med två platser. Kraven på kvalitativt goda insatser inspirerades av de utvecklingsstördas behov att få revansch. Att utveckla livsvillkor för barn, ungdomar och vuxna med successivt bättre expertinsatser. Stöd för föräldrar att kunna behålla sina barn hemma. Nya former för goda omsorger i integrerade former som ledde till större självständighet. Frågan återstår enligt Karl. Vilka är drivkrafterna idag för att förbättra livsvillkoren för personer med funktionshinder? Hur pass förankrade är kraven på ökade rättigheter i folkviljan?

Lena Söderman har sedan 1970-talet arbetat med boende och daglig verksamhet i Stockholm och på Gotland. Är engagerad i att skapa kompetens och förmedla kunskap i arbetet. Hon har givit ut läroboken "Utvecklingsstörning – funktionshinder", www.liber.se. Lena pratade om värdegrunden i LSS. Hur gör ni ute i verksamheten? Hur gör ni för att leva upp till detta? Hur omsätter vi normaliseringsprincipen så att det inte bara blir ett högtidstal. Hur vet man att man gör rätt saker? Det finns flera åsikter om integritet. Hur får vi en personalgrupp att jobba från den gemensamma basen? Här kommer våra egna värderingar in. Våra huvudpersoner är helt utelämnade åt andras människosyn och värderingar. Vi måste fundera på detta. Få ned värdegrunden på pränt! Hur ser vi på vår arbetsplats på integritet? Vad ska vi göra idag och i framtiden? En värdegrund ska vara nedskriven eftersom den ska användas när man introducerar ny personal. Den behöver också utvecklas och följas upp ständigt. Det gäller att komma ihåg att en gemensam värdegrund är en ständigt pågående process och inte en produkt som lugnt vilar i sin pärm. Exempelvis: Vi ska inte prata över huvudet på personer. Man ska knacka, men om jag inte får svar, hur gör jag då? Kalle ska ha det bra! Knacka ytterligare en gång på dörren och gå in eller t ex glänta på dörren och ställa en kort fråga. Man kan inte skriva om allt, men resonera och reflektera över handlandet för att uppnå den värdegrund i praktiken som gagnar den enskilda. Ställ frågan i vems intresse gör jag olika val, kortsiktigt och långsiktigt? Det är viktigt att man tillsammans bestämmer den gemensamma värdegrunden, t ex för föräldrasamverkan. Visa respekt för föräldrar och inte gnälla på föräldrar. Ha ögon på varandra inom personalgruppen och ta upp olika handlingar, t ex prata inte i din egen mobiltelefon i någon annans privata lägenhet. Det är bra att vara tydlig när man rekryterar.

Bibbi Ringsby-Jansson skrev sin doktorsavhandling 2002 om trapphusboendets för- och nackdelar. Har fortsatt med forskning om hur unga personer med utvecklingsstörning lever sina liv. Vad händer efter gymnasiet? Kuratorer uttrycker "förr visste vi kuratorer, efter kommunaliseringen är det svårare att veta". Den nya lagen går ut på att man ska begära insatser. Många vill inte ha kontakt efter

särskolan. Allt är frivilligt. Nya möjligheter men också nya svårigheter. Samhällsförändring påverkar. Särskolan omfattar allt flera eftersom många slås ut från den vanliga grundskolan. Fler grupper kommer ut i ett hårdnande samhällsklimat. Insatser ska begäras och det beror mycket på familj. En del är inte vana vid myndigheter och begär inte hjälp. Vi vet då inte hur de har det. De som har mer omfattande funktionshinder har tydligare behov och får insats, men inte de lindrigt utvecklingsstörda på samma sätt. Är det bra att Socialtjänstens långa armar inte når ut? Hur ser de sociala kontakterna ut? Vilka platser orienterar sig de lindrigt utvecklingsstörda personerna till i sin närmiljö? Bibbi har gjort intervjuer med ett 20-tal ungdomar och sett stora skillnader i hur ungdomar har det:

1. De omhändertagna.
 2. Pendlarna.
 3. Outsider.
1. En synlig grupp. Mycket resurser. Bor ofta på gruppboende. Ordnat daglig verksamhet. Formellt organiserad fritid. Starka familjenätverk. Engagerade föräldrar som begär resurser. Täta nätverk.
 2. Bor i gruppboende periodvis. Daglig verksamhet, men kan utebli. Liten grad av formellt organiserad fritid. Några har starka familjer och nätverk. Föräldrar ej kontakt med personal. Mycket kontakt med varandra och "skumma typer". Driver i affärer. Chattar på nätet. Låter sig inte kontrolleras. Fler frizoner. Personal ibland orolig.
 3. Tillfälliga insatser. Bor i egna lägenheter. Ej "muppar". Periodvis ordnat arbete. Ser sig inte som funktionshindrade. Några har starka familjer och nätverk. Mycket kontakt med varandra och "skumma typer" på stan. Många har missbruksproblem. Graviditet kan förekomma. Lever i till stora delar fritt från myndigheternas insyn/kontroll. Vill inte ha stöd. Risk för utsatthet. Bor i lägenhet, men kan vara mörkrädd. Strategi sova hos andra eller bjuda hem till sig. Söker hjälp på egna villkor. Behövs enligt Bibbi nya former. Det går inte att tillämpa paketlösningar.

Pendlarna och Outsiders utmanar systemet och tvingar oss att tänka om på strategin. Föräldrar i Outsidergruppen har ofta samma misstänksamhet och dåliga erfarenheter av myndighetspersoner. Exempel Jimmy som söker upp dem som han har förtroende för, finns en relation till någon som bryr sig. Dock känslig för krav. Ibland när tid bestämts dyker man inte upp. Försöker man kontrollera kanske de stänger ytterligare. Måste hitta nya sätt!

Slutsats: Människor som lever under olika sociala betingelser har olika möjligheter att dra nytta av valfrihet.

Individualisering.

Det finns stora risker att unga far illa för att de inte vill inordna sig i de stödinsatser som erbjuds. Här har vi en stor utmaning med ökad delaktighet. En del är så att säga "street-smarta". Praktiskt lärande genom att leva i samhället. Finna former som inte är kategoriserade riktigt. Bibbi ger exempel från olika arenor i samhället som kan vara ett andningshål för målgruppen där man kan identifiera sig med andra. Platser där alla har rätt att vara räknas. Samtalet har betydelse för tillit.

Hans Hallerfors problematiserar runt de så kallade svåra frågorna, etiska problem. Hans har ett långt förflutet från tidigt 70-tal från vårdhem och gruppboendestäder. Han är numera redaktör för tidskriften *Intra* sedan starten 1991. Hans beskriver hur benämningen på yrket vårdare, omsorgsassistent, habpersonal, habassistent, boendehandledare, boendestödjare, habiliterare etc hela tiden förändras. Det finns ett uppdämt behov av kunskap i yrket. Kunskapen har minskat. Idag saknar 50 % grundutbildning. Hans lyfter fram vikten av att reflektera över de så kallade svåra frågorna när man ställs inför svåra etiska och moraliska problem. Det räcker inte med lite sunt förnuft. Det krävs också kunskap, inlevelseförmåga och erfarenhet. Det som vi uppfattar som en vardaglig omsorg kan innebära en allvarlig kränkning av någons integritet. Övergrepp är en sak i juridisk mening, men det finns svåra val i övergreppens gråzoner där vi ibland tvingas, som personal, att välja vilket övergrepp som situationen kräver, t ex dimensionen försummelse från "låta bli" att göra till andra skalan "ta över". Ekonomiska "övergrepp", förskingring i ena skalan juridiskt, men hur ser vi på presenter etc. Det som vi uppfattar som en vardaglig omsorg kan innebära en allvarlig kränkning av någon integritet. Det som vi uppfattar som respekt för någons integritet kan innebära att vi försummar att ge någon den omvårdnad personen behöver. Sällan finns det några självklara svar i arbetet. Man får pröva och också ompröva.

Finns utvecklingsstörning. En stor grupp vill inte ha beteckningen. Identitetskris när man buntar ihop olika utvecklingsnivåer. Klart då vilka som blir Outsider. Om man har en lindrig eller måttlig utvecklingsstörning kan man behöva stöd för att klara sitt liv, personalstöd. Idealet är att man har ett bra arbete, att man har många goda vänner och att man har anhöriga som förstår hur man har det. Då är personalen i bostaden eller i den vardagliga verksamheten mer ett medel som man använder sig av för att leva det liv man tycker om. De kanske ser till att man kommer upp på morgonen, de kan hjälpa till med mat, städning, räkningar etc. De ordnar så att man kommer fram till aktiviteter, familjesammankomster och fredagsdansen. Man vet vad man vill och personalen hjälper en att förverkliga det man vill. De är service och finns i bakgrunden som ett stöd, men inte mer. Livet lever man inte med eller genom personalen, utan med stöd av. Nu är det sällan så, tyvärr! Ofta är man inte nöjd med sitt liv. Det kan vara svårt att veta att man har ett funktionshinder och vad det betyder. Man kan känna sig mobbad och mindervärdig. Man kan ha svårt att få kompisar, svårt att hitta någon att älska och relationer med syskon och föräldrar kan vara trassliga. Då kan man använda sig av personal på flera sätt, som ersättning för kompisar, som hemliga kärleksobjekt, som låtsasmamma osv. Personal blir då en mycket viktig person i livet. Som personal får man då en svår fråga att fundera över, hur nära kan man stå? Många har försökt att sätta ord på erfarenheter som personal inom handikappomsorgen tillägnar sig efter år i arbetet, men det är ingen lätt sak, just genom att de flesta erfarenheter fungerar på ett icke verbalt plan. Hur och varför gör man vissa saker kan vara svårt att sätta ord på. Man ska vara personlig, men inte privat, vad det nu betyder. Det viktigaste att veta är ändå att man alltid blir använd, att relationer alltid uppstår och att man som personal alltid blir känslomässigt påverkad av den som man arbetar med och därför måste man ta ansvar för relationen. Hur privat kan man bli? Det är viktigt med gränser. Som personal finns det områden i den egna personligheten som inte har med arbetet att göra och som tillhör privatlivet. Var gränsen går måste man fundera på. Det finns inga enkla svar. Vad som är en bra och utvecklande personrelation för någon kan vara raka motsatsen för någon annan. Det viktiga är att hela tiden reflektera över dessa svåra frågors gränser och symbolhandlingars innebörd.

Elisabeth Olin har skrivit doktorsavhandling "Uppbrott och förändring". Elisabeth uttrycker "min förhoppning är att människor med utvecklingsstörning ska slippa att betraktas som kunder i sitt eget vardagsliv och att personal inte ska reduceras till serviceleverantörer". Elisabeth har arbetat på vårdhem, elevhem, gruppbostad osv och har en gedigen bakgrund. Elisabeth har följt en bostad med särskild service. Hon ville fånga hur det är för unga som vuxit upp i familj att flytta till en nyöppnad servicebostad i Mölndal. Elisabeth följde med hjälp av intervjuer och deltagande observationer. Vid intervju med personer med utvecklingsstörning får man ofta de svar som efterfrågas. Svaren anpassas så att mottagaren ska bli nöjd, men Elisabeth menar att hon hade tur eftersom några av ungdomarna öppet uttalade kritik mot vissa förhållanden. Behov finns av att prata om svåra och viktiga frågor med någon som har tid att sitta ned och lyssna. Elisabeth tar också upp olika sidor hur personalen tolkar detta med professionalism. Kan ibland slå över i likgiltighet. Det finns en uppfattning att omsorg är något förlegat och att personal ska jobba med service istället. Nu sägs det att vi inte ska hålla på med omsorg. Vi ska inte veta allt om den boende. De har rätt till ett privatliv. Låter bra, men tyvärr kan det leda till att man sätter upp strikta gränser för vad det professionella stödet ska handla om, som om alla hade samma behov. Om det privata nätverket inte fungerar så bra så tenderar det gränserna till att bli allt för snäva och om man allt för starkt betonar rätten till integritet och självbestämmande är risken stor att vissa personer försätts i ett socialt tomrum, vilket kan ses som en ny form av professionell maktutövning menar Elisabeth. Varför låter man inte de boende själva få avgöra var gränsen för det privata ska gå, det kan de göra! Serviceideologin utgår från föreställningen om den rationella människan menar Elisabeth i sin avhandling. Den förutsätter att individen i varje situation är kompetent att identifiera sina behov och därefter begära adekvat hjälp. Hon menar att serviceideologin används som argument för att inte utföra vissa hjälpinsatser, att det ibland leder till ett uppfostrande förhållningssätt och att den underbygger en omfattande administrativ kultur. Man tror att servicebegreppet innebär något radikalt annorlunda mot tidigare omsorg. För många handikappgrupper kanske det passar bra för de som kan uttrycka sina behov och vet vad de vill och har en bra social situation med eget nätverk, men så ser inte situationen ut för de flesta personer med utvecklingsstörning. Elisabeth är kritisk till handledning som inte utgår från personalens egna erfarenheter och kunskaper för de speciella som karakteriserar arbetet i gruppbostraden. Det finns ibland risk att personalens egen kompetens inte kommer fram. Elisabeth är också kritisk till vissa habiliteringsmöten som snarare kan öka de anhörigas och personalens kontroll över individen. Ibland kan inflytandet fungera bäst i de informella aktiviteterna, men i de formella möten då man på papperet ska utöva inflytande kommer istället maktutövandet in.

Elisabeths avhandling handlar inte minst om allt det viktiga som händer när man flyttar hemifrån och om behovet av känslomässigt stöd under denna process. Problemet med serviceideologin är att personal ibland inte riktigt utgår från att utvecklingsstörningen faktiskt innebär begränsningar och förutsättningar att välja.

De flesta deltagare på Intras dagar kom från boende och daglig verksamhet. Jag tror jag var den enda psykologen som närvarade. Jag hade dess värre inte möjlighet att delta dag två, men jag är helt säker på att de som deltog även den andra dagen fick mycket att tänka på och reflektera runt hur personligt stöd ska vara utformat för att möta personer med utvecklingsstörning och att utveckla olika metoder att kommunicera utifrån utvecklingsnivån.

Jag rekommenderar en prenumeration på **Intra** för att följa information och metoder, litteratur, forskning och lagstiftning. Sök på www.intra.info.se där det finns många intressanta artiklar. Det nummer som nu är ute nr 1 2007 kan ni fortsätta läsning författad av vår vitala Karl "Läkare utan insikt" om läkarnas syn på sinnesslöa under anstaltsperioden MEN Karl lever inte bara i det förgångna fortsätter sin kritiska röst om LSS som inte efterlevs men också det positiva med Miltonutredningens stora framsteg för utvecklingsstörning och psykisk sjukdom.

Läs även i sista nr om hur du kan beställa **Ninjakoll** -ett nytt läromedel om utvecklingsstörning. Ninjakoll riktar sig till ungdomar i tonåren som har en utvecklingsstörning. Består av en DVD, där roller spelas av ungdomarna själva. Finns en lärarhandledning med förslag på diskussioner. Cecilia Olsson, från FUB:s forskningsstiftelse har varit projektledare för ninjakoll. Kostar 580:- Beställ genom stiftelsen.ala@ala.fub.se eller från FUB 08/50886600 eller www.fub.se

Läs även och beställ Kristina Szönyi, arbetar på specialpedagogiska institutet, doktorsavhandling som belyser hur särskoleeleverna ser på sig själva." Särskolan som möjlighet och begränsning- elevperspektiv på delaktighet och utanförskap 235 s, Pedagogiska institutionen, Stockholm universitet Kan beställas på tel 0735-425537 e-post kristina@ped.su.se

Gunilla Svensson

Hanna Troëng har läst **Anknytningsteori : betydelsen av nära känslomässiga relationer** av **Broberg, Anders , Granqvist, Pehr , Ivarsson, Tord , Risholm Mothander, Pia**. Natur och Kultur, Sverige, 2006 (ISBN 9127109755).

Att läsa denna bok är väl spenderad tid, inte enbart för den av anknytningsteori teoretiskt intresserade. Anknytningsteorin beskrivs här fylligt, vältaligt och klargörande. Den tänkte läsaren är praktiker inom psykologi, sociologi och medicin. Samtidigt ger boken mer än så. Den sträcker sig utöver det arbetsfält vari den är tänkt att verka. Genom att sätta in anknytningsteori i ett flertal divergerande perspektiv får boken en praktisk tillämpning på allas våra liv.

Boken inleds med en gedigen grund – de två första kapitlen behandlar anknytningsteorins grundare John Bowlby och Mary Ainsworth samt teorins framväxt. Boken teoretiska del innefattar även två kapitel utforskande teorins biologiska sida; dess evolutionärbiologiska bakgrund samt synen på anknytning som biologiskt kontrollsystem, samt ett mer kognitivt kapitel som presenterar anknytningsteorins verktyg för att beskriva hur anknytning kan representeras neurologiskt; begreppet "inre arbetsmodell".

Bokens praktiska del inleds med en beskrivning av anknytningens utveckling hos små barn, under de första levnadsåren. Kapitlet därefter omfattar anknytning i relation till begreppet omvårdnad, fokuserande på föräldrabemötande. I linje med barnets utveckling ger de följande två avsnitten utrymme för barndom, tonår och vuxenliv i ljuset av anknytningsteorin. I vuxenlivet är kopplingen förälder-barn inte den enda som noteras, som vi här även kan se en förflyttad anknytning till en kärlekspartner, och svårigheten det kan innebära att mista denna anknytningsperson. Så ges vi ett bredare perspektiv på anknytning, bortom dyaden förälder-barn.

Bokens näst sista kapitel återvänder i viss mån till en biologisk utgångspunkt och hur ett barns medfödda egenskaper inverkar på anknytningen. Häri ligger frågan kring neurologiska störningar och

hur dessa påverkar anknytningen. Bokens författare konkluderar att såväl psykosociala som biologiska faktorer kan utgöra riskfaktorer för anknytning. Det vetenskapliga fältet kan, enligt författarna, visa att barn med uppmärksamhets- och koncentrationsproblem, som inte har utagerande symptom, inte förefaller ha otrygg anknytning i högre grad än andra barn. Detsamma gäller infantil autism. Så länge som barnet inte har en utvecklingsstörning verkar inte infantil autism vara kopplad till otrygg anknytning. Utvecklingsstörning är dock mycket vanligt vid autism, och i dessa fall anser den forskning bokens författare presenterar att barnen i fråga oftare är desorienterade i sin anknytning.

Boken avslutar med en diskussion av mer övergripande frågor som uppkommit i bokens tidigare kapitel, däribland framförande en feministisk aspekt på anknytningsteorin.

Det är en stor behållning av boken; att den lyfter fram styrkor hos teorin såväl som svagheter. Det är glädjande att det anlagts ett jämställdhetsperspektiv på boken, genomgående såväl som i diskussion i det avslutande kapitlet. Särskilt känns det viktigt då anknytningsteorins grund, med Bowlby i spetsen, innebär en så starkt betoning av kvinnor och mödrar som särskilt betydelsefulla. Författarna drar här slutsatsen att "Det är omvårdnadspersonens kontinuerliga tillgänglighet och förmåga att svara lyhört och förutsägbart på barnets signaler, inte dennes kön, som avgör vilken typ av anknytning som barnet utvecklar till personen i fråga".

De fyra författarna har tagit en spännande hållning i sitt skrivande i det att de skrivit allt gemensamt, även i de fall då huvudansvaret legat på en författare. Samtliga författare är välrenommerade, med stor erfarenhet inom fältet. Tre av dem arbetar som psykologer, en som psykiater. Den professionella prägel märks inte minst i den teoretiska anknytningen. Det är tydligt att författarna håller sig ajour med det vetenskapliga fältet. Arbetet refererar till en lång rad forskare som bidragit till att utveckla teorin med empiriska studier. Boken är exceptionellt aktuell då delar av forskningen som tagits del av och refereras till är pågående eller ännu inte publicerad.

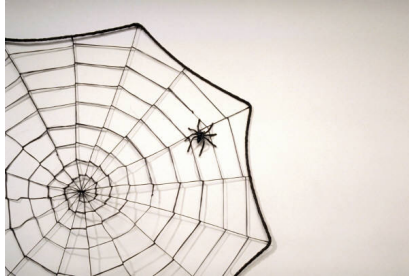
Anknytningsteorin kan inte enbart tillskrivas Bowlby eller någon annan enskild person. Den är en teori i utveckling, byggd av en strid ström forskare. Ständigt växer teorin genom nya hypoteser, frågor och metoder. Denna bok ger en god bild av anknytningsteorin sådan vetenskapen förstår den idag.

Stilen i skrift har en skönlitterär prägel. Författarna skriver i vi-form och använder sig i stor utsträckning av retoriska frågor. Med beskrivningar och frågor leder de så läsaren genom texten. Boken ger därigenom intrycket av ett undervisande samtal. Anvisningar i texten knyter ihop det som sägs med det som tidigare nämnts. Samtidigt redovisas för såväl teorins grund (med bland annat Bowlby) som flitigt till modern forskning. Varje kapitel avslutas med en kort sammanfattning. Detta ger ett sammanhållande och enande intryck av bokens innehåll. Boken är lättläst, utan att därmed inkräkta på hög teoretisk kvalitet.

Strukturen är god och klar, med underrubriker i mängd. Textens typsnitt ger ett luftigt intryck. Illustrationerna är stilrena med svart-vita bilder och klagörande modeller och figurer. Register och litteraturlösteckning är relevant och välfyllt. Det bör även noteras att en svensk-engelsk ordlista, med för teorin vedertagna uttryck och termer, bifogats som bilaga, vilket kan vara till god hjälp för praktiker och teoretiker inom psykologi, sociologi och medicin. Det är dock, med tanke på den höga kvaliteten överlag, märkligt att bildregister saknas.

Vad är då anknytningsteorin som beskrivs i denna bok? Tidigt förklaras teorin som varande en förklaring av det psykologiska bandet mellan ett barn och dess närmaste vårdare. Med hjälp av inre arbetsmodeller utvecklas denna anknytning hos barn, vårdare och mellan dessa. Hela människans levnad präglas därmed av dessa inre modeller; en betydande del av personligheten. Det är därmed av stor betydelse för alla de som önskar nå större förståelse för sig själva och andra, att studera anknytningsteori. Inte minst är det av betydelse då vi kommer i kontakt med barn och inverkar på deras liv, att vi förstår innebörden av anknytningsteorin.

Hanna Troëng

Våra nätverk

Kommunala handikapppsykologer. Då flera av oss sitter ensamma ute i kommunerna utan tillgång till kollegor ger träffarna en möjlighet att diskutera de frågor som är specifika för oss handikapppsykologer som verkar i kommunerna. Träffarna har som tidigare varit förlagda till Lund då flertalet av medlemmarna kommer från södra Sverige.

Kontaktperson för nätverket är Mattias Eriksson,

mattias.eriksson@poms.nu

Anders Svensson är kontaktperson för nätverket kring ”**övergrepp och utvecklingsstörning**”. Mitt engagemang inom ämnet "övergrepp och utvecklingsstörning" är inom tre områden.

1. Praktiskt behandlingsarbete.
2. Deltagande i en rådgivningsgrupp inom ämnet tillsammans med kommuners handikappomsorger, polis, advokat och andra. I verksamheten ingår både rådgivning och undervisning. Hittills har ca 450 deltagit i undervisning.
3. Rådgivning och handledning till kolleger inom landet via telefon och e-post. E-postadress:

anders.s.svensson@skane.se

Psykoterapinätverket. Kontaktperson **Stefan Lycknert:** stefan.lycknert@sll.se

Psykoterapinätverket härstammar från de IHPU-kurser som haft psykoteraeutiskt arbete med personer med utvecklingsstörning som studieområde. Även i år presenterade tre av föreningens medlemmar sina erfarenheter och funderingar kring terapiarbetet som sker med olika metoder för vår grupp. Se rapport i Nr 2, juni 2005.

Föräldrar med intellektuella begränsningar (FIB). kontaktperson: **Lydia Springer:**

lydia.springer@lul.se

Välkommen till uppföljningskonferens i Uppsala 8 maj 2007 kring föräldrar med utvecklingsstörning eller andra kognitiva svårigheter. Föreläsning och seminarier

Det här är den åttonde konferensen som anordnas med fortsatt fokus på professionellas roll i frågor som rör föräldraskap och föräldraförmåga. Konferensen vänder sig till socialsekreterare, familjehemssekreterare, hemterapeuter, psykologer, personal vid barnhabilitering, vuxenhabilitering, BVC, MVC, förskola, barnpsykiatri, personal vid institutioner för barn och familjer, familjebehandlare, skolpersonal, m fl.

Mer information hittar du under **Aktuellt** på hemsidan

Kommer du i ditt arbete i kontakt med barn, ungdomar eller vuxna med funktionshinder? Bli medlem i Sveriges Handikapppsykologers Förening!

Som medlem får du tillgång till medlemssidorna på hemsidan www.poms.nu där **POMS-bladet** finns, men även annan intressant läsning. Föreningen, som är en yrkesförening inom Sveriges Psykologförbund har en lång historia som kännetecknas av ett starkt engagemang för det professionella arbetet och livsvillkoren för personer med funktionshinder.

Läs mer om föreningen på hemsidan www.poms.nu, där kan du även anmäla dig som medlem!